Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

O‘YIN FAOLIYATI ORQALI MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING INTELLEKTUAL SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH

Maxkamova Husnida Ro`ziboyevna
Turan International University o`qituvchisi
E-mail; husnidamaxkamova61@gmail.com
Tel;+998509001411
Mo`minova Mohigul Ma’murjon qizi
Turan International University talabasi
E-mail; mohigulmominov@gmail.com
Tel;+998949730304
https://doi.org/10.5281/zenodo.24043496

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual salohiyatini rivojlantirishda o‘yin faoliyatining ahamiyati yoritilgan. O‘yin jarayonida bolalarning tafakkuri, xotirasi, diqqati, tasavvuri, nutqi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, didaktik, syujetli-rolli, harakatli, konstruktiv va intellektual o‘yinlardan foydalanishning pedagogik jihatlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, o‘yin faoliyati, intellektual salohiyat, tafakkur, xotira, diqqat, ijodkorlik, didaktik o‘yin, rivojlanish, pedagogik texnologiya.

ABSTRACT

This article discusses the importance of play activities in developing the intellectual potential of preschool children. It analyzes how play contributes to the development of children's thinking, memory, attention, imagination, speech, and creative abilities. The article also examines the educational value of didactic, role-playing, active, constructive, and intellectual games.

Keywords: preschool education, play activities, intellectual potential, thinking, memory, attention, creativity, didactic games, child development, pedagogical technology.

KIRISH

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimida bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularning intellektual salohiyatini oshirish va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Maktabgacha yosh davri bolaning aqliy, jismoniy, ijtimoiy va hissiy rivojlanishida alohida ahamiyatga ega. Aynan shu davrda bolalarda atrof-muhitni anglash, hodisalarni kuzatish, taqqoslash, tahlil qilish va xulosa chiqarish kabi dastlabki intellektual ko‘nikmalar shakllanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o‘yin eng tabiiy va qiziqarli faoliyat turi hisoblanadi. Bola o‘yin orqali atrofdagi olamni o‘rganadi, yangi bilimlarni egallaydi, tengdoshlari bilan muloqot qiladi va turli muammolarga yechim topishga harakat qiladi. Shu sababli o‘yin faoliyati nafaqat hordiq chiqarish vositasi, balki ta’lim-tarbiya jarayonining samarali pedagogik usuli hamdir.

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

ASOSIY QISM

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual salohiyati tushunchasi

Intellektual salohiyat — bu bolaning fikrlash, eslab qolish, diqqatni jamlash, kuzatish, taqqoslash, tahlil qilish, muammoli vaziyatlarga yechim topish va yangi bilimlarni o‘zlashtirish qobiliyatlari majmuasidir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda intellektual salohiyat quyidagi yo‘nalishlarda rivojlanadi:

- Tafakkur: predmet va hodisalar o‘rtasidagi bog‘liqlikni anglash, taqqoslash va xulosa chiqarish.
- Xotira: ma’lumotlarni eslab qolish va kerakli vaqtda qayta tiklash.
- Diqqat: muayyan faoliyatga e’tibor qaratish va uni davom ettirish.
- Tasavvur: yangi obrazlar va vaziyatlarni xayolan yaratish.
- Nutq: o‘z fikrini aniq ifodalash va boshqalarning fikrini tushunish.
- Ijodkorlik: yangicha g‘oyalar yaratish va noodatiy yechimlarni topish.

Ushbu qobiliyatlarni rivojlantirishda o‘yin faoliyati muhim o‘rin tutadi.

2. O‘yin faoliyatining intellektual rivojlanishdagi ahamiyati

O‘yin bolaning mustaqil fikrlashi va bilish faolligini rivojlantiruvchi muhim vositadir. O‘yin davomida bola turli vazifalarni bajaradi, qoidalarni tushunadi, qaror qabul qiladi va o‘z harakatlarini rejalashtiradi.

Masalan, qurish-yasash o‘yinlarida bola shakllar, o‘lchamlar, ranglar va fazoviy munosabatlarni o‘rganadi. Didaktik o‘yinlarda predmetlarni guruhlash, farqlash va taqqoslash ko‘nikmalari shakllanadi. Syujetli-rolli o‘yinlarda esa bola mustaqil fikrlash, muloqot qilish va muayyan vaziyatni tasavvur etish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

O‘yin faoliyatining intellektual rivojlanishga ta’siri quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

1. Bolaning bilishga bo‘lgan qiziqishi ortadi.
2. Mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalari rivojlanadi.
3. Xotira va diqqat faollashadi.
4. Nutq boyligi va muloqot madaniyati shakllanadi.
5. Ijodiy fikrlash va tasavvur kengayadi.

3. Intellektual salohiyatni rivojlantiruvchi o‘yin turlari

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarning yosh xususiyatlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda turli o‘yinlardan foydalanish maqsadga muvofiq.

Didaktik o‘yinlar. Bolalarning bilim, ko‘nikma va malakalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Masalan, “Ortiqchasini top”, “Ranglarni ajrat”, “Nimani o‘zgartirdim?” kabi o‘yinlar orqali bolalarning diqqat, xotira va mantiqiy fikrlashi rivojlanadi.

Syujetli-rolli o‘yinlar. “Shifoxona”, “Do‘kon”, “Oila”, “Bog‘cha” kabi o‘yinlar orqali bolalar turli kasblar va ijtimoiy munosabatlar haqida tasavvurga ega bo‘ladilar. Bunday o‘yinlar mustaqil qaror qabul qilish, muloqot qilish va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Konstruktiv o‘yinlar. Kubiklar, konstruktorlar va turli qurilish materiallari yordamida binolar, ko‘priklar va boshqa inshootlarni yaratish bolalarda fazoviy tasavvur, mantiqiy fikrlash va muammoni hal qilish qobiliyatlarini shakllantiradi.

Intellektual o‘yinlar. Topishmoqlar, boshqotirmalar, mantiqiy savollar va matematik topshiriqlar bolalarning fikrlash tezligi, kuzatuvchanligi va xulosa chiqarish qobiliyatini rivojlantiradi.

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

Harakatli o‘yinlar. Bu o‘yinlar nafaqat jismoniy rivojlanishga, balki tezkor fikrlash, diqqatni jamlash va qoidalarga rioya qilish ko‘nikmalariga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

4. Tarbiyachining o‘yin jarayonidagi pedagogik vazifalari

O‘yin faoliyatining samaradorligi ko‘p jihatdan tarbiyachining pedagogik mahoratiga bog‘liq. Tarbiyachi bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o‘yinlarni tanlashi, ularni qiziqtirishi va mustaqil faoliyat yuritishiga sharoit yaratishi lozim.

Tarbiyachi quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- bolalarning qiziqishiga mos o‘yinlarni tanlash;
- o‘yin maqsadi va qoidalarini tushunarli izohlash;
- bolalarni mustaqil fikrlashga undash;
- muammoli vaziyatlar yaratish va yechim topishga yo‘naltirish;
- barcha bolalarning o‘yinda faol ishtirok etishini ta’minlash;
- o‘yin yakunida bolalarning faoliyatini rag‘batlantirish va tahlil qilish.

Bunda tarbiyachi o‘yinni to‘liq boshqarib qo‘ymasdan, bolalarning mustaqil izlanishi va ijodiy yondashuviga imkon berishi muhimdir.

5. O‘yin faoliyatida innovatsion yondashuvlardan foydalanish

Zamonaviy maktabgacha ta’limda intellektual rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash uchun STEAM, muammoli ta’lim, interfaol o‘yinlar va raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish mumkin.

Masalan, STEAM yondashuvida bola konstruktorlardan turli shakllar yaratadi, suv va qum bilan tajribalar o‘tkazadi, oddiy mexanizmlarning ishlashini kuzatadi. Bu jarayonda unda ilmiy qiziqish, kuzatuvchanlik, ijodkorlik va muammolarni hal qilish ko‘nikmalari rivojlanadi.

Innovatsion o‘yinlar bolani tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki izlanadigan, tajriba o‘tkazadigan va mustaqil xulosa chiqaradigan faol ishtirokchiga aylantiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o‘yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual salohiyatini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. O‘yin jarayonida bolalarning tafakkuri, xotirasi, diqqati, tasavvuri, nutqi va ijodiy qobiliyatlari tabiiy ravishda rivojlanadi. Bola o‘yin orqali atrof-muhitni anglaydi, yangi bilimlarni egallaydi, mustaqil qaror qabul qilishni va muammoli vaziyatlardan chiqish yo‘llarini topishni o‘rganadi.

Didaktik, syujetli-rolli, konstruktiv, harakatli va intellektual o‘yinlardan maqsadli foydalanish bolalarning bilish faoliyatini faollashtiradi. Ayniqsa, o‘yinlarni ta’limiy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirish bolalarda bilim olishga qiziqish uyg‘otadi va o‘zlashtirilgan bilimlarni amaliyotda qo‘llash imkonini beradi.

Tarbiyachi o‘yin jarayonini to‘g‘ri tashkil etishi, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olishi hamda ularni mustaqil izlanishga yo‘naltirishi lozim. Bunda har bir bolaning qiziqishi, fikri va ijodiy tashabbusiga e’tibor berish muhimdir.

Shunday qilib, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida o‘yin faoliyatini samarali tashkil etish bolalarning intellektual rivojlanishiga, maktab ta’limiga tayyorgarligiga va kelajakda mustaqil fikrlaydigan, ijodkor shaxs bo‘lib shakllanishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-595, 2019-yil 16-dekabr.

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

2. O‘zbekiston Respublikasi ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan davlat talablari. – Toshkent.
3. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. – Toshkent, 2022.
4. Qodirova F.R., Toshpo‘latova Sh.Q., Kayumova N.M., A’zamova M.N. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent.
5. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva.
6. Elkonin D.B. Psixologiya igry (O‘yin psixologiyasi). – Moskva.
7. Piaget J. Bolaning nutqi va tafakkuri. – Moskva.
8. Muxina V.S. Yosh davrlari psixologiyasi. – Moskva.
9. Maktabgacha ta’limda o‘yin texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha metodik qo‘llanmalar.
10. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etishga oid ilmiy-uslubiy materiallar.